

21.11.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriölle:

Asia: Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntönne diaarinumero VN/17928/2024

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ pitää hyvänä, että lakiin kirjataan selkeästi kieltä käyttää puhelimia oppitunneilla. Tämä selkeyttää tilannetta kouluissa ja mahdollistaa tehokkaammin kännyköiden ja mobiililaitteiden kieltämisen oppituntien ajaksi. OAJ pitää hyvänä, että kännyköiden tai muiden mobiililaitteiden käyttö olisi mahdollista oppimistarkoituksessa opettajan luvalla tai terveydellisistä syistä opettajan tai rehtorin luvalla.

On hyvä, että järjestyssäännöissä voidaan määrätä tarkemmin kännyköiden säilytyksestä oppituntien aikana sekä kännyköiden käytöstä ja säilytyksestä muulloin kuin oppitunneilla.

OAJ huomauttaa, että kouluun ei ole välttämätöntä tuoda oppilaan omia kännyköitä tai muita mobiililaitteita. Mikäli niitä kaikesta huolimatta tuodaan, on työrauhan ja turvallisuuden näkökulmasta tärkeää, että koulu voi määrätä niiden käytöstä ja säilytyksestä koko koulupäivän ajan.

Lain esitöiden mukaan muu kuin oppitunti käsittäisi muun muassa välitunnin, ruokailun ja esimerkiksi siirtymät paikasta toiseen. OAJ edellyttää, että lakia täsmennetään muiden kuin oppituntien osalta. Kännyköiden ja mobiililaitteiden käyttö on voitava kieltää oppituntien lisäksi myös välitunneilla ja kouluruokailun aikana. Kielto olisi säädettävä mahdolliseksi silloin, jos koulu pitää kieltoa tarpeellisenä esimerkiksi oppimisen, viihtyisyyden, häirinnän, syrjinnän, kiusaamisen tai väkivallan ennaltaehkäisemisen, työrauhan, turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta. Opetus- ja kulttuuriministeriöstä saamamme tiedon mukaan, lausunnolla oleva esitys ei mahdollista kieltoa koko koulupäivän osalta ilman, että tästä täsmällisesti säädetään.

Perusopetusasetuksen 3 §:n mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Oppituntien väliin on tarkoituksenmukaista järjestää virkistäytymistaukoja. Laki tai asetus ei kuitenkaan sääntele näistä tarkemmin. Opetuksen välissä olevat välitunnit on yleisesti tarkoitettu opiskelijoiden virkistäytymiseen ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseen, jonka osaltaan voidaan katsoa edistävän opetuksessa jaksamista ja keskittymistä. OAJ toteaa, että kouluilla on oltava oikeus kieltää kännykät tai muut mobiililaitteet myös välituntien tai osan välituntien ajaksi, jos sitä pidetään

22.11.2024

tarpeellisena edellä kerrotuilla perusteilla. Päätösvalta kiellosta on oltava koulun tasolla.

Perustelemme esittämäämme kiello-oikeutta lisäksi seuraavasti:

Perusopetuslain 31.2 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan *kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä. Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa.* OAJ toteaa, että kännykät tai muut mobiililaitteet eivät sovi kouluruokailun tavoitteisiin ja siksi ne on voitava kieltää myös ruokailun ajaksi.

Opetushallituksen ohjeessa Järjestyssääntöjen laatiminen todetaan, että *järjestyssäännöissä voidaan antaa lainsäädäntöä tarkentavia koulun turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Järjestyssäännöillä ei saa poiketa lainsäädännön ehdottomista säännöksistä. Haluttaessa järjestyssäännöt voidaan kirjoittaa sitoumusmuotoon, mutta velvoittavien kohtien tulee käydä tekstistä selkeästi ilmi. Järjestyssääntöihin voi sisältyä myös suosituksia, mutta järjestyssäännöt tulee kirjoittaa niin, etteivät oppilaat ymmärrä suosituksia ehdottomiksi määräyksiksi.*

Mikäli esitystä ei täsmennetä, nykytulkinnan mukaan järjestyssäännöissä voitaisiin antaa vain suosituksia mobiililaitteiden käytöstä muulloin kuin oppitunnilla. Mikäli koulu ei voi tehokkaasti määrätä mobiililaitteiden käytöstä koko koulupäivän ajan mukaan lukien kouluruokailu ja välitunnit voi opetussuunnitelman perusteissa määritellyt tavoitteet jäädä toteutumatta.

Perusteluissa todetaan, että jos oppilaalla olisi pakottava tarve olla yhteydessä oppitunnin aikana huoltajaansa, voisi tämä toteutua opettajan välityksellä. Näkemyksemme mukaan voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää, ettei yhteydenpito tapahdu opettajan välityksellä, vaan mikäli oppilaalla on tarve olla yhteydessä huoltajaan, opettajan tulee antaa oppilaan käyttää puhelintaan.

22.11.2024

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

OAJ pitää esitystä siitä, että puhelimet on mahdollista ottaa haltuun oppitunnin ajaksi hyvänä ja tarpeellisena täsmennyksenä. Perusteluihin tulisi kuitenkin lisätä, mitä haltuunotto käytännössä voisi tarkoittaa, eli että puhelimet voidaan esimerkiksi kerätä oppitunnin ajaksi puhelinparkkiin.

36 d §:n 2 momentin mukaan, jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain oppilaan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita sekä esineitä tai aineita, joita käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen. Tässä yhteydessä perusteluista on käytävä selkeästi ilmi, mitä tämä mobiililaitteiden kohdalla tarkoittaa sekä täsmentää säännöstä siten, että myös tupakkatuotteet ja tupakan vastikkeet katsottaisiin oppilaan turvallisuutta vaarantaviksi aineiksi. Opettajalla ja rehtorilla tulee olla riittävän tehokkaat keinot ottaa haltuun tupakkatuotteita ja tupakan vastikkeita.

Perusopetuslain 36 e §:ssä säädetään oikeudesta tarkastaa oppilaan tavarat. Tällä hetkellä tämä koskee vain sellaisia perusopetuslain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä esineitä tai aineita, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. OAJ esittää, että tässä yhteydessä myös 36 e §:ään tehdään tarvittavat muutokset sen mahdollistamiseksi, että opettaja ja rehtori voivat tehokkaasti puuttua oppilaan kännyköiden sekä mobiililaitteiden ja tupakkatuotteiden tai tupakan vastikkeiden käyttöön. Vaikka nämä tuotteet ja tavarat ovat kiellettyjä ja opettajalla ja rehtorilla on oikeus ottaa ne haltuun, käytännössä haltuun otto tapahtuu vain silloin, kun oppilas haluaa ne vapaaehtoisesti antaa, koska tarkastaminen ja näin esimerkiksi oppilaan repusta niiden poisottaminen ei ole sallittua. Lisäksi kansallisesti on ohjeistettava poisottamisoikeuden sekä tarkastusoikeuden toteuttaminen arjessa sekä tiedotettava asiasta kaikille osapuolille.

Perusopetuslain 36 g 4 momentin mukaan, jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen tulee kirjata. OAJ esittää, että momenttia muutetaan siten, että huoltajan tulisi noutaa esine tai aine kuukauden kuluessa. Kolme kuukautta on kouluille pitkä aika säilyttää erilaisia haltuun otettuja esineitä ja aineita.

22.11.2024

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

OAJ toteaa, että toisella asteella, erityisesti ammatillisessa koulutuksessa on merkittäviä haasteita työrauhan kanssa. Työrauhaa häiritsee kännykät ja mobiililaitteet, mutta myös esimerkiksi sähkötupakat ja nikotiinipussit ja energianuuska. Myös toiselle asteelle tulisi tehdä tarvittavia lainsäädäntöuudistuksia, jotka lisäisivät työrauhaa ja mahdollistaisivat rehtoreille ja opettajille tehokkaat puuttumiskeinot. Oppivelvollisuuslain uudistuksen jälkeen toisen asteen lainsäädäntöä ei ole tarkasteltu ojentamis- ja kurinpitotoimien osalta.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykälisiin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ pitää tervetulleena muutosta siitä, että aluehallintovirastoille säädetään oma-aloitteinen puuttumisoikeus ja sanktiokeinot. Pidämme välttämättömänä sitä, että aluehallintovirastojen resurssien riittävyyttä toteuttaa oma-aloitteista valvontaoikeutta seurataan. Mikäli resurssit eivät ole riittävät, on niitä lisättävä.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Esitämme, että vastaava oikeus aluehallintovirastolle säädetään myös toiselle asteelle.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

OAJ tukee tavoitetta, mutta toteaa, että liikunnallisen elämäntavan edistäminen on ennen kaikkea kotien vastuulla, jota koulussa voidaan tukea erityisesti liikuntatuntien kautta. Liikunnallisen elämäntavan tukeminen tulisi alkaa jo varhaiskasvatuksessa. Esityksen tavoitteena on, että liikunnan merkitys esiopetuksen ja koulujen toimintakulttuurissa vahvistuu sekä liikunnan merkitys kokonaisvaltaisena elämäntaitona paranee. Edelleen tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana sekä tätä kautta vahvistaa heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. OAJ pitää näitä tavoitteita kannatettavina.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

-

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

OAJ pitää hyvänä, että opetuksesta epääminen siirretään omaksi pykäläkseen. Tämä lisää lain luettavuutta. Perusopetuslain 36 §:ä jää silti sekavaksi, sillä kurinpitotoimien lisäksi siinä säädettäisiin myös muista keinoista. OAJ ehdottaa, että säädöshuoltoa tehdään lisää siten, että pykälissä erotellaan selvästi kurinpitotoimet turvaamistoimista ja muista lain mukaisista puuttumiskeinoista.

22.11.2024

Pidämme tarpeellisena opetuksen epäämistä koskevien perusteluiden täsmentämistä oppilaan valvontavelvollisuuden osalta. Oppilas, jonka oikeus opetukseen evätään, on oikeus poistaa koulun alueelta. Poistamisessa on oikeus käyttää tarpeenmukaisia voimakeinoja. Perusteluista pitää käydä ilmi, että valvontavelvollisuutta ei ole sen jälkeen, kun oppilas on poistettu koulun alueelta.

Lisäksi OAJ toteaa, että on kannatettavaa, että perusopetuslain 3 a §:ään lisätään, että lapsen edun ensisijaisuus koskee myös esiopetusta.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
juristi